

Ole Johnny Olsen, Bergen, 23. mai 2009

Feasibility Study VET-LSA. Rapport til KD om norsk deltakelse.

I oppdraget som koordinator for den norske delen av den internasjonale "Feasibility study VET-LSA", inngikk levering av en egen norsk rapport med en samlet vurdering av muligheter og forutsetninger for en norsk deltakelse. En foreløpig sammenfatning av dette ble muntlig lagt fram av koordinator på et møte i KD den 23. april d.å. I denne rapporten vil jeg fylle ut og presisere noen av momentene fra dette møtet. Framstillingen vil søke å holde en knapp og poengtert form. Ut fra behovet som ble signalisert på møtet, gir jeg først en kort oppsummering av forhistorie og prosess. Se for øvrig Nasjonal rapport (OJO, Bergen 13. mai), vedlagt. For en bredere diskusjon, se også <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Rapporter/VET-LSA/> .

Utgangspunkt

Ideen til en VET-LSA (først kalt en "yrkes-pisa") ble utviklet i Tyskland, på initiativ fra tyske myndigheter i 2003. Oppdraget for å utvikle et mulig konsept for en slik studie ble gitt forskningsmiljøer ved Universitetet i Göttingen, ledet av professor i sosiologi Martin Baethge og professor i økonomisk pedagogikk Frank Achtenhagen. I dette arbeidet ble det samlet en rekke forskere fra ulike land, for bidrag med ekspertise i to-tre workshops. Fra Norge ble O.J. Olsen invitert til å delta i dette arbeidet. På initiativ fra de tyske prosjektlederene tok de nasjonale forskerne kontakt med sine respektive myndighetsinstanser for en orientering om arbeidet og forespørsel om et "letter of intend" med tanke på en mulig oppfølging. Et slikt brev ble levert fra Utdanningsdirektoratet ved Dag Johnsen i 2005.

Det tyske prosjektet leverte sine resultater i boka *PISA-VET. A Feasibility Study*, av Martin Baethge et al (Franz Steiner Verlag, 2006). Med denne som utgangspunkt ble det tatt et felles initiativ fra tyske myndigheter og forskergruppen fra Göttingen, i sine respektive "kanaler", for å samle interesse for gjennomføring av en VET-LSA. I 2007 ble det avholdt to møter med forskere og representanter fra nasjonale myndigheter, hhv i Berlin i mai og i Bonn oktober. (Norske deltakere Hilde Brodahl, O. J.Olsen, Svein Michelsen, hhv Gunnar Mandt, Else Høines og O.J. Olsen og S. Michelsen) Under møtet oktober 07 forpliktet de nasjonale myndigheter seg til å avklare sin interesse før et møte planlagt på nyåret i 2008.

I Norge ble det i oktober 2007 av KD arrangert et møte med inviterte forskere for å drøfte ulike problemstillinger ved en mulig VET-LSA, med innlegg om konsept og arbeid så langt av OJ Olsen og av Svein Lie om med erfaringer fra de norske PISA-studiene. Høsten 2007 ble Ole Johnny Olsen og Svein Michelsen engasjert av Utdanningsdirektoratet for å utrede problemstillinger og forutsetninger for en mulig norsk deltakelse i en VET-LSA, levert desember 07.

Før møtet med de nasjonale myndigheter for avgjørelse om videre arbeid, planlagt i mars 2008, ble det også avholdt et interskandinavisk møte med forskere og representanter for myndighetene i Oslo i januar 2008, invitert og ledet av avdelingsdirektør i KD, Gunnar Mandt. I Danmark ble det i februar 2008 arrangert et seminar med danske forskere i det danske Utdanningsministerium, der Olsen og Michelsen la fram sin rapport.

Det nevnte møtet med representanter for de nasjonale myndigheter ble avholdt i mars 2008 i Berlin. Dette møtet utgjorde og konstituerte styringsgruppen for det videre arbeidet. Første skritt, som deltakerne forpliktet seg på, var gjennomføring av en forstudie for å vurdere de utvalgte yrkers eller yrkesområders sammenlignbarhet på tvers av land. Dette ble oppgaven for den aktuelle "Feasibility Study. VET-LSA".

Hva er nytten av VET-LSA?

Helt kort handler VET-LSA om å måle og sammenligne kompetansen til de som har gjennomgått et utdannings- eller opplæringsløp i ulike lands opplæringsprogram. Tanken er å se opplæringens kompetanseoppnåelse i lys av individuelle/biografiske kjennetegn ved elever/lærlinger på den ene siden og utdanningsprogrammernes utforming og organisering på den annen. Resultat (outcome) settes i sammenheng med elevgrunnlag og opplæringsystem (input og process). For å sikre en representativ komparasjon forutsettes en undersøkelse i stor skala.

Fra et politisk perspektiv kan det vises til ulike gevinster:

- Kobling av kompetanseoppnåelse (outcome) og opplæringssystemets institusjonelle orden (input og process) kan synliggjøre styrker og svakheter ved ulike system. Altså: for kvalitetsvurdering.
- Slike sammenligninger kan gi impulser til policy-utforming
- En VET-LSA kan bidra til kunnskap for anvendelse i utvikling av internasjonale klassifikasjonssystem som ISCED og EQF

Fra et forskningsmessig perspektiv kan det vises til andre gevinster:

- Muligheten til å utvikle valide og sikre metoder for LSA og internasjonale komparasjoner av VET
- Mulighet til å bidra til dypere innsikt om
 - forholdet mellom kompetansenivå, utdanningsprogram og biografiske/individuelle variable
 - forholdet mellom yrkeskompetanse og inngang på arbeidsmarkedet

Fra norsk side har vi understreket to andre gevinster:

- Muligheten til å utvikle forskerkompetanse og forskningsnettverk for studier av VET, generelt. Muligheten for utvikling av den form for forskerkompetanse som forutsettes i denne studien, spesielt.
- Kunnskapsutvikling og intersemobilisering blant feltets aktører.

Jeg skal nedenfor kommentere nærmere mulighetene for og betydningen av disse ulike gevinstene.

Utfordringer for VET-LSA

I utgangspunkt har VET-LSA lagt til grunn at de nasjonale VET-systemer har en bred og sammensatt målsetning. Både det enkelte individs egenutvikling, arbeidslivets behov for ”human resources” og grunnlaget for demokratisk deltakelse og sosial utjevning skal sikres. Ut fra en slik helhetlig forståelse av VET er det også lagt til grunn et bredt kompetansebegrep bestående av kognitiv, funksjonell og sosial kompetanse, samt en overliggende personlig kompetanse (self competence). Et slikt bredt kompetansebegrep skal anvendes for å måle kompetanseoppnåelse på tre ulike felter / innenfor tre ulike domener:

- ulike typer basiskompetanse
- former for tverrgående yrkeskompetanse (nøkkelkompetanse)
- yrkesspesifikke kompetanser

For en utforming av et konsept for VET-LSA er det, ikke minst ut fra en slik bred inngang, to store utfordringer som henger tett sammen. Det første er å utvikle gode måleinstrumenter; det andre å finne/velge sammenlignbare opplæringsprogrammer.

Det første spørsmålet ble mye diskutert ved utviklingen av konseptet for VET-LSA. For en storskalastudie er det nødvendig med forenklede og lett operasjonaliserbare indikatorer for kompetanseoppnåelse. Derfor blir det argumentert for å fokusere på individuelle ”interne” kapasiteter framfor eksterne ”performance” i faktiske arbeidssituasjoner. Dette strider noe mot tanken om betydningen av å forstå helhetlig kompetanse i en konkret, realistisk handlingssituasjon. Men som i alle storskalastudier av denne typen, vil behovet for enkle og presise måleinstrumenter kreve renonsing av dybde og helhetlig forståelse av de fenomen som undersøkes. Behovet for nøyaktighet må velges framfor et absolutt krav om relevans.

Spørsmålet som til slutt må stilles er hvor gode de aktuelle måleinstrumentene ”tross alt” kan sies å være. Er det likevel mulig å hevde at anvendelsen av de valgte indikatorer og instrumenter vil fange opp noen sentrale kompetanseuttrykk på en holdbar måte? I en slik vurdering vil det også inngå spørsmål om i hvilken grad anvendelsen av slike (begrensede) indikatorer i en undersøkelse som VET-LSA vil påvirke den generelle kompetanseforståelsen i det nasjonale systemet for VET som helhet. Med andre ord, man må stille seg spørsmålet, hva slags (tilsiktete eller utilsiktete) konsekvenser kan et slikt forenkelt kompetansemål i en internasjonal storskalaundersøkelse ha for den gjeldende kompetanseforståelse og kunnskapspolitik?

Det andre spørsmålet, om sammenlignbare opplæringsprogrammer, var også mye diskutert ved utviklingen av konseptet for VET-LSA. Det sto imidlertid unødvendig uavklart etter det første/tyske forarbeidet. Dette kom bl.a. fram ved forslagene om hvilke yrkesområder / programmer som skulle sammenlignes. Forslagene lød på ”car mechatronics”, ”electricians”, ”banking” og ”nursing”. Fra skandinavisk hold var det inngående forklart, flere ganger, at både ”banking” og ”nursing” var helt uegnet for en sammenligning. Det var åpenbart at de yrkesfaglige utdanningsprofilene på disse områdene sprikte altfor mye, både horisontalt og vertikalt. ”Banking” er en svært uklar størrelse i skandinavisk utdanningssystem, og nærmere høyskole enn videregående opplæring. Og ”nursing” er et helt klart et høyskoleløp. Det tok det imidlertid noe tid å få en samlet erkjennelse av disse problemene.

Uklarheten omkring disse problemene var også bakgrunnen for styringsgruppens vedtak om at det første som måtte gjøres, var å utrede sammenlignbarheten i et sett valgte yrkesfaglige områder.

Målsetning for Feasibility Study VET-LSA

På grunnlag av diskusjoner i møtet i Bonn i oktober 2007 og forarbeider til møtet i styringsgruppen mars 2008, landet man på følgende yrkesområder:

- Car Mechatronics
- Electricians
- Business and Administration
- Social and Health Care

For å kartlegge sammenlignbarheten mellom program for opplæring i disse områdene ble følgende oppgave formulert for en "feasibility study":

- Hva er de sentrale yrkesmessige oppgavene i de enkelte yrkesområdene?
- Hva er de sentrale kvalifikasjonskravene som trengs for å utføre arbeidsoppgavene på en vellykket måte i disse områdene?
- Hva er det forventede nivået av yrkesutførelse på slutten av opplæringen?

En avgrensning og presisering av yrkesområder gjennom slike spørsmål ville gi et grunnlag for utforminga av relevante tester, et fornuftig utvalg og et anslag over kostnader.

Deltakere, ressurser og opplegg

De deltakende land i denne studien har vært 8: Tyskland, Østerrike, Sveits, Slovenia, Danmark, Sverige, Finland og Norge. (Under den tyske forstudien hadde også land som England, Holland, Italia og Spania deltatt på workshops, men av ulike grunner falt de ut i prosessen før den nye felles feasibility-studien.) Under møtene i forkant av mars 2008 ble det signalisert svært tydelig at de respektive skandinaviske myndigheter så det som viktig / ønskelig å ha en tett dialog og et nært samarbeid på det skandinaviske/nordiske plan i forhold til en VET-LSA.

Tyskland tok på seg oppgaven som internasjonal koordinator. Prosjektleder ble, som i de andre forarbeidene, Martin Baethge, Göttingen. For hvert av de fire yrkesområdene ble det engasjert tysk forskerexpertise som koordinatore av det yrkesspesifikke prosjektarbeidet.

Nasjonalt ble det engasjert nasjonale koordinatore for det nasjonale prosjektarbeidet og nasjonale eksperter for de respektive fire yrkesområdene. De nasjonale ekspertene skulle kommunisere både med nasjonal koordinator og de internasjonale yrkeskoordinatorene. I Norge valgte KD å utelukke "business and administration", på grunn av kontorfagets relativt beskjedne omfang

I Norge ble følgende team engasjert av KD fra mai/juni 2008:

- Koordinator: Ole Johnny Olsen, UiB (prosjekt ved Rokkansenteret)
- Ekspert bilfag: Hæge Norge, Høyskolen i Akershus
- Ekspert elektriker: Dagfinn Hertzberg, FAFO
- Ekspert helsefagarbeider: Håkon Høst, NIFUSTEP

Av ressurser er det tilført knappe 2 månedsverk for koordinator og i underkant av 1 månedsverk for hver områdeekspert, samt reisemidler til internasjonale workshops.

Prosjektprosessen har i grove trekk vært som følger:

- Bonn 4. juli 08. Internasjonal workshop med koordinatore og eksperter. Beslutning om design og opplegg

- Berlin 14. oktober 08. Internasjonalt møte med alle koordinatorene. Justering av og beslutning om ”research tools”
- September-desember 2008: Nasjonale workshops I
- Berlin 14. januar 09: Internasjonal workshop, koordinatorene og eksperter. Opplegg for workshop II
- Februar-mars 09: Nasjonale workshops II
- April 09: Levering av nasjonale rapporter
- Bonn 5.-6. mai: Sluttkonferanse for diskusjon av utkast til sluttrapport, koordinatorene og eksperter
- Mai 09: etterarbeid for innspill til sluttrapport, koordinatorene

For å samle grunnlag for en komparativ analyse av yrkesområdene ble det valgt en strategi der tre ulike nivåer for analyse ble valgt ut. Gjennom en systematisk kartlegging skulle det påvises grad/omfang av

- sammenlignbare yrkesmessige oppgaver
- sammenlignbare kvalifikasjonskrav
- sammenlignbare vurderingskrav ved avsluttet opplæring (utfyller de to første kulepunktene, og er også indikator på utdanningsnivå)

Det første sier noe om yrkesfeltets plass i arbeidslivet, det andre sier noe om både arbeidslivets og utdanningssystemets forventninger, det siste sier noe om utdanningens forventede krav og nivå for sluttkompetanse.

På grunnlag av klassifikasjonssystemer som ISCO (ILOs International Standard Classification of Occupations), O*NET (et amerikansk Occupational Information Network) og ISCED (UNESCOS International Standard og Education) ble det utviklet lister med ulike sett av beskrivelser av yrkesoppgaver og kvalifikasjonskrav for de respektive yrkesområdene.

Etter en gjennomgang og drøfting innenfor de ulike ekspertgruppene, ble disse listene lagt til grunn for en ”research tool” for den første nasjonale workshop.

For hvert fagområde ble det invitert en gruppe kjennere av området fra bedrifter, bransje- og fagorganisasjoner, skoler og opplæringskontor for å bedømme listen av arbeidsoppgaver og kvalifikasjonskrav i forhold til relevans og betydning. I tillegg til en avkrysning av disse bedømmelseskjemaene, ble samlingen brukt til å reflektere og diskutere de aktuelle spørsmålene.

En tilsvarende prosedyre ble brukt for andre nasjonale workshop. Etter innspill fra nasjonale eksperter var det utviklet en liste over ulike type oppgaver – assessment tasks – for avsluttende prøver ved hvert yrkes/fagområde. Disse var diskutert på det internasjonale møtet i Berlin i januar 2009. De inviterte kjennerne av faget, dels de samme som ved første møtet, dels utvidet med folk fra prøvenemnder, skulle bedømme oppgavens sentralitet i forhold til opplæringsmål og oppgavens vanskelighetsgrad. Ved andre workshop ble også resultatene fra den internasjonale sammenligningen av de respektive lands bedømmelse (rating) av arbeidsoppgaver og kvalifikasjonskrav presentert og drøftet.

For ”car mechatronics” valgte vi ”bilfag lette kjøretøy”. For ”health and social care” valgte vi ”helsefagarbeider”. Kategorien ”electricians” ble delt i to, ut fra områdene håndverk og industri. Allerede ved første internasjonale workshop ble det klart et behov for det. For Norge

valgte vi ”elektrikerfaget” for håndverk og ”automatikerfaget” for industri. I andre land brukes bl.a. betegnelsene bygnings- eller installasjonselektriker og industrielektriker. Vi valgte å kartlegge begge typer områder, mens for eksempel Danmark valgte kun å se på håndverksfaget.

Resultat fra norsk feasibility-study

Gjennomføring og resultat av de nasjonale undersøkelsene er beskrevet i den nasjonale rapportens kapittel 2 (se denne). Enkeltresultat fra de spesifikke bedømmelsesskjemaene er sammenfattet i tabeller i vedlegg til internasjonale rapporten (se disse). Her skal jeg gi en kort oppsummering og konklusjon ut fra resultatene i den norske rapporten.

Bilfag lette kjøretøy

De norske fagkjennerne ga en relativt konsistent bedømmelse. De arbeidsoppgaver, kvalifikasjonskrav og prøvetyper som var samlet for bedømmelse, ble funnet relativt adekvate for norske forhold. Noen forskjeller mellom typiske norske arbeidsoppgaver og for eksempel tyske ble påpekt, ut fra slikt som gjennomsnittsalderen på bilparken og klimatiske forhold. De minnet også om at en fagprøve for bilmekanikere ville være brede arbeidsbaserte oppgaver. De ga imidlertid til uttrykk en relativt trygg forvisning om sammenlignbarhet med de andre lands yrkesområder.

Elektrikerfaget og automatikerfaget

I begge fagområdene ble det rapportert relativt konsistente bedømmelser. Store deler av arbeidsoppgavene og kvalifikasjonskravene ble anerkjent som relevante og viktige i forhold til norske forhold. Under spørsmål om prøveoppgaver (andre workshop) ble oppgavene som var listet opp vurdert som skoleaktige og lite praktiske, sammenlignet med de som brukes i norske fagprøver. Fagprøvene gis også med utgangspunkt i den til dels varierte bedriftserfaring lærlingene har. Dette gjorde at deltakerne på den andre workshopen ikke oppfattet det som meningsfullt å gi noen spesifisert ”rating” av oppgaven på listen. Delvis fordi deltakerne oppfattet at en slik rating ville gi en anerkjennelse av denne typen oppgaver som relevante for en fagprøve, også ut fra en tanke (misforståelse) om at prøveeksemplene var ment som forslag til test-prøver.

Ved en telefonisk oppfølging og tydeligere avklaring av hensikten med denne ratingen, ble det et godt antall svar for automatikerfaget sin del. For elektrikerfaget ble det dessverre ikke tilstrekkelige svar for en systematisk samling av ratings.

For automatikerfaget viser ekspertenes svar, ut fra spørsmål om oppgaver og prøvetyper, at fagprofilen er relativt sammenlignbar med de andre landenes industrielektrikere. Innholdsmessig synes den interne differensieringen av faget i forhold til teknologisk forankring (prosessindustri vs. teknisk-mekanisk industri) å gi en viss utfordring, men ikke større enn hva som ligger internt i det norske faget. Med tanke på en internasjonal sammenligning synes likevel fagområdet noe for lite.

For elektrikerfaget synes fagprofilen ut fra arbeidsoppgaver og kvalifikasjonsprofil å være sammenlignbar på et generelt nivå. Sett på bakgrunn av erfaringene med bedømmelsen av prøveoppgavene i automatikerfaget (etter workshop 2), synes det relativt sannsynlig at

tilsvarende resultater som for automatikerfaget kunne vært oppnådd for en spesifikk rating av prøveoppgavene i elektrikerfaget.

Det snev av motvilje som representantene for elektrikerfaget synliggjorde i den siste workshopen peker imidlertid på et generelt problem når det gjelder sammenlignbarhet av fag- eller yrkesområder. Problemet viser at spørsmålet om sammenlignbarhet henger samme med måleinstrumenter for det som skal sammenlignes. Fag- eller yrkeskompetanse kommer først og fremst til uttrykk i konkrete praktiske arbeidssituasjoner. Derfor kan de også bare fullt og helt vurderes (bedømmes) i slike situasjoner. Dette legger prøvenemndene til grunn for sine bedømmelser. Når prøvenemndsmedlemmene gjør sine vurderinger, foretar også de sammenligninger, som alle andre eksaminatorer, men de bygger altså på en lang rekke kriterier, mer eller mindre eksplisitte, basert på formulert eller taus kunnskap, bygd opp gjennom erfaringer og kommunikasjon i faglige institusjoner og fellesskap.

Som påpekt i den nasjonale rapporten, understreker denne refleksjonen et generelt poeng: spørsmålet om sammenlignbarhet kan ikke svares på uten også å ha et blikk for sammenligningens måleinstrument. Helt generelt kan vi formulere følgende regel: Entydige og lett operasjonaliserbare størrelser, kan sammenlignes ut fra enkle standardiserte måleinstrumenter. Komplekse og sammensatte fenomen – ikke minst kontekstuelte pregede fenomen – bør sammenlignes med komplekse, spesifiserte, erfaringsrelaterte måleinstrumenter.

Denne problemstillingen gjelder ikke bare dette fagområdet. Den representerer, som nevnt ovenfor, en hovedutfordring for denne typen studier. Likevel kan man spørre seg, som også påpekt, om de forenklede, standardiserte indikatorene og måleinstrumentene likevel kan fange opp noen sentrale trekk ved det man vil måle?

Helsefagarbeider

De faglige representantene for helsefagarbeideren fant ideen om en internasjonal sammenligning både interessant og utfordrende. I deres svar ved bedømmelse av relevans og betydning av oppgaver og kvalifikasjonskrav kunne det observeres et visst sprik. Dette skyldtes nok både de faglige representantenes ulike faglige bakgrunn og fagområdets egen bredde. Der det ene også avspeiler det andre. Representantene for helsefagarbeiderne har heller ikke bare en bred bakgrunn, de kommer også fra ulike utdanningsnivå (helsefagarbeiderere, sykepleiere, vernepleiere m.v.).

I diskusjonene om prøveoppgaver ble det også for dette området understreket at disse burde dekke en type helhetlig kompetanse, uttrykt gjennom det som faktisk gjøres i konkret utførelse av en oppgave og ikke i det som for eksempel kan sies at bør gjøres. De oppgavene som ble presentert i listen av assessment tasks, var i så måte av en heller ”teoretisk” karakter.

Samlet vurdering

Den internasjonale rapporten vil vise at det for alle de tre områdene som den norske studien har deltatt i, vil være relativt god overlapp i bedømmelser av relevans og betydning både for arbeidsoppgaver, kvalifikasjonskrav og prøveoppgaver. Dette indikerer gode muligheter for et rimelig sammenligningsgrunnlag ved måling av yrkesspesifikke kompetanser.

Det som likevel vil være en utfordring er relatert til hvordan denne kompetanse skal måles. Den type vurderinger som gjøres ved fagprøver ut fra faglig-profesjonelt skjønn ved observasjon av konkrete arbeidsoppgaver eller ved en helhetlig bedømmelse av like, men likevel forskjellige størrelser eller faglige forhold, er ved en VET-LSA utelukket. En slik studie kan derfor ikke sammenlignes med en fagprøvevurdering. VET-LSA forutsetter instrumenter som ikke kan gi mer enn en dekontekstualisert og ”tynn beskrivelse” av kompetanse. Derfor er det vanskelig å legge inn en forståelse av den relasjonelle sammenheng og subjektive menings- og handlingsdimensjon som kompetanseutøvelse er relatert til, slik man gjør ved det antropologene ville kalt en ”tykk beskrivelse”.

Som sagt, dette må man renonsere på ved en VET-LSA. Spørsmålet er hvor langt man likevel når med de instrumenter som kan utvikles?

Når det gjelder basiskompetanse og de generelle tverrgående kompetanse kan de måles med relativt velprøvde indikatorer. Når det gjelder de yrkes/områdespesifikke kompetanser, foreslås det å utvikle tester ut fra ”autentiske oppgaver”, gjennom penn/papir-prøver og data-simulering. I Tyskland er det utviklet noen prototyper av slike simuleringsoppgaver, med relativt gode resultater. Resultat av prøver i praksis og prøver med simulator viser betydelig sammenfall. Elevene/lærlingene som har deltatt viser god evne til å benytte seg av slike simuleringer, og det rapporteres om svært positiv interesseopplevelse hos deltakerne. Slike simuleringverktøy er også brukt andre steder, men i all hovedsak til undervisningsformål.

Utvikling av et omfattende sett slike simuleringsoppgaver, er naturligvis svært tidkrevende og kostbart. I Norge finnes det (etter informasjon fra Hæge Nore) noe erfaring med bruk av simulering innenfor industrien bl.a. ved sertifisering i forhold til HMS og ved utvikling av nettbaserte opplæringstilbud. Når det gjelder erfaring og utviklingsmulighet innen andre sektorer har jeg ingen oversikt. Men dersom det er lite kompetanse på dette feltet i Norge, kan man bli svært avhengig av de andre lands ekspertise i en VET-LSA. På den annen side, man kan også se det slik at det kan ligge en ”synergigevinst” ved gjennomføring av en hovedstudie basert på slike simuleringverktøy. (Hvis slike simuleringverktøy vurderes som verdifulle.) Man bidrar til utvikling av slike instrumenter og man bidrar til utvikling av egen ekspertise rundt slike instrumenter.

Slik kan også spørsmålet om forskerkompetanse og faglig-politisk ekspertise på dette feltet vurderes. Norsk forskerkompetanse for gjennomføring av en VET-LSA er ikke betydelig. Noe vi bl.a. pekte på i vår rapport til Utdanningsdirektoratet for halvannet år siden. En viktig forutsetning for en hovedstudie, slik jeg ser det, vil måtte være et ønske om å styrke denne typen kompetanse. En studie gjennomført med en type eksternt faglig tyngdepunkt, uten oppbygging av norsk faglig ekspertise, ville hindre muligheten til adekvate analyser og tolkninger av studiens materiale i neste omgang.

Det er svært viktig å bruke en eventuell studie for VET-LSA til å styrke forskningen om fag- og yrkesopplæring på bred basis. Det må derfor skje ved en utvidelse av forskerinnnsatsen, og ikke ved at de allerede spede ressurser (penger, kompetanse, interesse) dreies i retning av kun denne typen studier av fag- og yrkesopplæring. Det ville ikke føre forskningsfeltet framover.

En avgjørende betingelse for gjennomføring av denne type studie er også, som vi har understreket tideligere, en sterk og positiv oppslutning fra arbeidslivets aktører. Ikke minst prosjektets omfattende involvering av bedrifter og bedriftsmiljøer i hele landet nødvendiggjør dette. Med over 400 respondenter for hvert fagområde, som må trekkes ut av bedriften, i flere

timer, på en form for lokale teststasjoner, vil det forutsette et stort apparat og en betydelig interesse.

Både gjennomføring og resultat vil også skape stor oppmerksomhet. Størst kritisk oppmerksomhet vil nok bli rettet mot den form for ”tynne” kompetanseindikatorer som vil måtte brukes. Som jeg har antydnet, kan dette etter min vurdering ses som uttrykk for en sunn skepsis. En slik skepsis kan bunne i en ”tykkere” faglig-profesjonell kunnskapsforståelse og en uro for at enkle standardiserte tester skal innføres som erstatning for en helhetlig faglig bedømmelse. I dette kan det også ligge en uro over økende tendens til ekstern kontroll av fag og faglighet på bekostning av intern kontroll og faglig autonomi. Denne uro er etter min mening ikke uten grunnlag. Den EU-drevne kunnskapspolitikken med økt vekt på styring gjennom (ekstern) kontroll av læringsutbytte kan observeres i land etter land og gjennomsyrrer snart alle deres utdanningsinstitusjoner fra topp til bunn. Det er god grunn til å stille spørsmålsteget ved så vel de tilsiktede som de utilsiktede konsekvenser av denne politikken.

På den annen side kan en undersøkelse som utfordrer ulike former for kompetanseforståelser og kompetansebeskrivelser i fag- og yrkesopplæring også være nyttig for de faglige miljøenes egen bevisstgjøring og utvikling. Dette har vi bl.a. kunne registrere spor av ved gjennomføring av feasibility-studiens workshops. I disse er det mobilisert til diskusjon av og refleksjon over egen kompetanseprofil.

Samme tanke kan også anføres i forhold til forskning og forskningsmiljøer og i forhold til utvikling av ekspertise i det statlige embetsverk som steller med fag- og yrkesopplæring. Store komparative prosjekter kan brukes som hevestang for egen lærings- og utviklingsprosess.